

Anmeldelser

VOITKEVICH, A. A.: *The Feathers and Plumage of Birds* (Biology Series Monograph). – (335 pp., 74 fig., heraf en del sort-hvide fotos). – Sidgwick & Jackson, London 1966. Pris 45 s.

Bogen er en engelsk oversættelse af en i Sovjetunionen udkommet bog. Forfatteren er en russisk fysiolog, der gennem 30 år har beskæftiget sig med bogens emnefelt, nemlig fjerene og deres dannelse.

I et indledende kapitel beskrives ret kortfattet dun og konturfjers struktur og dannelse, fjerpigmenter, struktur-farver og fældning. De to afsnit om farverne er ikke ganske tilfredsstillende. Således bruges den gamle inddeling af pigmenterne i melaniner og lipochromer, en inddeling, der ikke har meget med pigmenternes kemiske karakterer at gøre, men baserer sig på pigmenternes opløselighedsforhold og fordeling i fjerenes horn. Under struktur-farverne nævnes slet ikke den struktur, der efter Tyndall princippet giver de hyppige blå og grønne farver.

I næste kapitel omtales forskellige faktorerers indflydelse på fjervæksten, f.eks. orienteringen af fjerene i deres anlæg, sammenhæng mellem vækst og differentiation, etc., belyst ved bl.a. transplantationsforsøg.

I de to næste kapitler beskrives skjoldbruskkirtelhormonets og kønshormonernes indvirkning på fjerdannelse. Disse forhold har forfatteren foretaget mange undersøgelser over, og beskrivelsen af disse er bogens væsentligste afsnit.

I de to sidste kapitler beskrives hypofysens indflydelse på fjerdannelse og nervesystemets betydning for fjerudvikling og fornyelse af fjerene.

I en konklusion understreges det meget komplekse samspil mellem fjeranlæggenes nedarvede egenskaber og de forskellige hormoner, men visse hovedtræk ridses dog også op. Skjoldbruskkirtelhormonet synes at være det afgørende, mens kønshormonerne kun for nogle arter har betydning, og også for disse er en intakt skjoldbruskkirtel nødvendig. Den hormonale indflydelse er forholdsvis ringe for de tidlige fjerdragter (dundragt og første ungfugledragt).

Andre dele af konklusionen er mere spekulative. Således citerer han en afhandling af DEMENTEV & LARIONOV, i hvilken disse fremsætter den teori, at fugle og pattedyrs melaninpigmentering skulle være

afhængig af ydre faktorer som temperatur og belysning, således at forskellige arters farvetilpasning til et bestemt miljø, skulle være fremkaldt af ensartede stofskifteniveauer i disse arter, bestemt af de fælles ydre faktorer. En sådan teori er efter ref.'s mening usandsynlig, og den er i hvert fald ikke tilstrækkeligt underbygget med facts, som hævdet af VOITKEVICH.

Litteraturlisten er meget fyldig, ikke mindst er naturligvis den russiske litteratur godt repræsenteret, hvilket er et stort plus. Fotografierne er ikke for gode, og også oversættelsen har sine mangler.

Selv om der således kan rettes en del småindvendinger mod bogen, skal det dog ikke skjule den kendsgerning, at bogen er en værdifuld monografi over et kompliceret felt og en nyttig referencebog.

JAN DYCK

JAMES FISHER: *The Shell Bird Book*. (344 pp., talrige illustrationer). – Ebury Press and Michael Joseph. London 1966. Pris 25 s.

Efter forfatterens forord følger et kapitel omhandlende engelske arkæologiske fund, der har haft betydning for klarlæggelsen af mange af problemerne omkring fuglenes udvikling. Nogen egentlig udførlig omtale af de enkelte fuglearter findes ikke, men dette emne findes også beskrevet i andre værker og er ikke denne bogs hovedemne. Bogen har dog medtaget en liste over britiske og irske fugle. I øvrigt omhandler bogens kapitler emner som: fuglenes navne og deres oprindelse, ejendommeligheder blandt britiske fugle, her tænkes især på indvandrere, palæarktiske fugle, antarktiske fugle m.m. I et kapitel omtales fugletrækket samt engelske studier herover. Endelig omtales problemer omkring bevarelsen af naturområder, der har betydning som raste- og ynglepladser for fuglene; et udmærket kort viser placeringen af reservater med bogstaver der henviser til de enkelte områders status. Hvilke fugle, der ynder at opholde sig samt yngle i nærheden af bebyggede områder, er omtalt, desuden er medtaget en beskrivelse af redekasser og foderhuse. Fuglesangen samt fuglene i litteratur, musik og kunst er beskrevet tillige med en omtale af de kunstnere, der har ladet sig inspirere af fuglenes sang og væsen.

En omtale af ældre engelske ornithologer og deres arbejde mangler heller ikke. En liste over

foreninger og organisationer i England, Wales og Skotland, reservater m.m. samt en udførlig liste over litteratur omhandlende den britiske avifauna forøger absolut bogens værdi.

Bogens illustrationer fortjener en omtale. Der findes et stort antal meget smukke farevtavler reproduceret efter malerier, foruden et stort antal vignetter, kort og fotografier. Der findes farvetavler af de mest almindelige fuglearter, farverne er rigtige og billederne meget vellignende. Bogen er helt igennem veludstyret. Emnerne behandles klart og interessant.

P. UHD JEPSEN

ANDERS HOLM JOENSEN: Fuglene på Færøerne. (185 pp., 70 fotografier, mange i farver). — Forlaget Rhodos, København 1966. Illustreret af BENNY GENSBØL. Pris 58,50 kr.

Færøerne bliver i stadig stigende grad mål for turristrejser. Det er først og fremmest lystfiskere og ornitologer, som finder vej til disse barske øer i Nordatlanten. Gennemgående er lystfiskerne også interesseret i resten af dyrelivet — dette er en kompliment — og denne nydelige bog vil da sikkert få et pænt publikum.

Det er den første populære bog om Færøernes fugle på dansk, selv om både englænderne, tyskerne og svenskerne har haft fine bøger om emnet.

Bogen er videnskabelig korrekt. Den nævner alle på Færøerne trufne arter i slutkapitlet: Oversigt over Færøernes fugle. Men hører det hjemme i en populær bog, når der *ikke* henvises til originalmeddelelser? De første kapitler i bogen udgør et topografisk afsnit, der fortæller om alle de gode fuglesteder på Færøerne. En slags ornitologens „vade mecum“ til Færøerne. Om den kan der kun siges positivt. Godt 80 sider er helliget en gennemgang af de færøske fugle, art for art, dog kun de regelmæssigt forekommende. Her gives der mange oplysninger om forekomst, ynglebiologi etc. Om gedigheden af de givne oplysninger kan ikke diskuteres, for HOLM JOENSEN er en af vore bedste kendere af Færøernes fugleliv.

Det store spørgsmål er så, om bogen er rigtig skrevet? Ville hensigten med bogen være nået bedre med en anden disposition? Man er vant til bøger, der fortæller om forfatterens oplevelser blandt fugle. Men i dem er den viden, der kan meddeles, begrænset af forfatterens iagttagelser — ikke af hans viden. Den anden — og også forholdsvis lette — vej, er at skrive en bog om art for art. Og den tredje er at skrive om fuglesteder. Denne bog bruger alle metoderne, hvilket giver en urolig disposition; der skabes ikke et helhedsbillede.

Man mangler fornemmelsen af fuglefjeldet, dets larm og liv, i forbindelse med skildringen af fuglene

og deres hjemmeliv. De to ting står på forskellige steder. Jeg tror HOLM JOENSEN havde været mand for at give en mere integreret skildring. Jeg håber, den kommer en dag.

Men anmeldelsen skal ikke være filosofi:

For fugleturisten må dette være bogen. Og for den, der vil læse mere, er der en fyldig litteraturfortegnelse. Det er glædeligt, at færøsk stavemåde bliver anvendt for stednavne, redskaber, etc., selv om stavfejl har indsnæget sig hist og her.

Et meget væsentligt indslag i bogen er de mange — og gennemgående meget fine — fotografier. Farvebillederne af Storkjove og Mallemuk er plet-skud, enkelte er mere intetsigende, bl.a. nogle af landskabsbillederne. Havde forlaget ofret honorar til de bedste billeder også fra de få udenlandske fotografer, der kan hamle op med GENSBØL, havde man kunnet skabe et pragtværk ved at sætte dem i stedet. Og man må sige fy! til forlag og reproduktionsanstalt for billedet af Kjøven med den grønne stribe langs ryggen, og desværre også for andre af farvereproduktionerne. Tilretningen i trykkeriet har heller ikke været for god, og det er synd for de gode billeder.

Kommer anmeldelsen til at virke som kritik, så skyldes det kun hensyntagen til det forhold, at det er en bog, som fuldt fortjent vil blive stående som bogen om Færøernes fugle i mange år fremover.

ARNE NØRREVANG

KAI CURRY-LINDAHL (red.): Natur i Lappland, del I og II. — (1046 pp., talrige illustrationer. — Svensk Natur 1963. Pris pr. del 92 sv. kr. heftet og 100 sv. kr. indb.

Flere bind i Svensk Naturs Landskabsserie er tidligere blevet anmeldt i DOFT. Med de to foreliggende bind afsluttes serien, som omfatter ialt 23 store bind. „Natur i Lappland“ rummer en lang række artikler, hvori alle sider af landsdelens natur beskrives. Knap 50 forfattere har medvirket til at skabe dette storværk. Og resultatet er fremragende. På forbilledlig måde er det lykkedes af dette forskelligartede stof at skabe en helhed. Kapitlerne er velskrevne og fængslende, og de rummer utroligt mange oplysninger. „Natur i Lappland“ vil i en årrække fremover være bogen, hvori vore hjemlige laplandsfarere søger oplysninger — og får inspirationen til at fordybe sig i de mange forhold, som gør Europas største naturfristed så fængslende.

Del I omfatter en række kapitler om Lapland som helhed; under Lapland i fortiden omtales geologien, vegetationens og dyrelivets indvandring, de første mennesker m.m., og under Lapland i dag findes kapitler spændende fra terrænformer til store rovdyr. Del II er en gennemgang af de enkelte landskaber i Lapland, og her er hovedvægten na-

turligt lagt på de interessanteste områder, bl. a. nationalparkerne — hvis lettilgængelige dele er velkendte af mange, men hvor de afsides områder endnu er sparsomt kendt på mange felter.

Fuglelivet indtager naturligt en fremtrædende plads i værket, idet det omtales dels i CURRY-LINDAHL'S kapitel om Laplands hvirveldyr dels i talrige af lokalbeskrivelserne. Men værket er ikke et ornithologisk værk. Her er samlet alle de aspekter som gør Laplands natur spændende, og som selv den ensidigt ornithologisk interesserede uvilkårligt fatter interesse for og fordyber sig i, når han lærer landet at kende.

Man glædes over de talrige smukke fotografier, som illustrerer alle kapitler, heriblandt mange fremragende fuglebilleder. Desuden er talrige forhold belyst i tabeller, kort og diagrammer. Litteraturlister efter hver kapitel gør værket værdifuldt som udgangspunkt for videre studier. Værket er ikke billigt, men omfang, kvalitet og udstyr taget i betragtning kan det ej heller betegnes for dyrt.

A. H. J.

HERTER-URICH: Vergleichende Physiologie der Tiere I. — (4. udg., 158 pp., 61 fig.). Slg. Göschen, bd. 972 a.—Walter de Gruyter & Co., Berlin 1966. Pris 5,80 DM.

På 158 små sider gennemgås dele af hvirvellose og hvirveldyrs sammenlignende fysiologi. Kapitlerne omhandler fødeoptagelse, respiration, stoftransport i legemet, ekskretion, salt- og vandbalance, sekretion og varmeregulering. Bogen, der indeholder eksempler fra alle dyregrupper — altså ikke specielt fra fuglene — er skrevet i et simpelt og klart sprog. Da den yderligere er forsynet med mange instruktive tegninger, er den fortrinligt egnet som førstehåndsorientering om disse emner. Den lave pris og det behagelige format er ekstra plusser.

JAN DYCK

R. T. PETERSON, G. R. MOUNTFORT og P. A. D. HOLLON: Europas Fugle. 3. udvidede udgave. På dansk ved B. LØPPENTHIN, H. POULSEN og F. SALOMONSEN. — (384 pp. illustreret). — G. E. C. Gads Forlag 1966. Pris 48 kr.

„Europas Fugle“ foreligger hermed i tredje udgave, som er udvidet i forhold til de to tidligere danske udgaver. Teksten er revideret og ført ajour bl. a. m. h. t. tilfældige forekomster. Det samme gælder udbredelseskortene. Billedmaterialet er revideret og forøget med nye tegninger af bl. a. hejrer, pelikaner og Stor Skrigørn. Desuden er to helt nye

tavler med 21 arter medtaget. Endelig omfatter den nye udgave 8 tavler med farvefotografier af de fleste spurvefugles æg. Disses kvalitet kan imidlertid ikke måle sig med bogens øvrige farveillustrationer, idet forskudte klicheer i flere tilfælde udviser konturerne. Også enkelte fugletavler synes ringere, bl. a. tavle 57 af sangerne.

Bortset fra disse små indvendinger kan man kun rose denne nye udgave af vor førende felthåndbog.

A. H. J.

KEITH WHINNOM: A Glossary of Spanish Bird-Names. Colección Támesis: Serie A: Monografías, III. — Grant & Cutler Ltd., London 1966. Pris 35 sh. (290 pesetas).

I indledningen siges, at værdien af dette arbejde muligvis ligger i de spørgsmål og den tvivl det rejser — også vedrørende tidligere arbejder. Da spaniernes interesse for fugle ikke kan siges at være stor, ud over hvad der kan spises, er mange af deres fuglenavne „samlenavne“ som „gaviatos“ for „måger“, hvilket ikke gør identifikationer nemmere, lige så lidt som de mange dialektnavne på en iøjnefaldende fugl. På grund af denne „mangel på“ eller „overflod af“ navne har nyere forfattere til de meget få spanske fuglebøger søgt at danne spanske navne af de videnskabelige „latinske“ navne. I samtlige værker har der været en rystende masse trykfejl. Identifikation gennem ordbøger er også vanskelig, fordi vedføjede beskrivelser har været uklare og videnskabelige navne oftest var udeladt. Selv om prof. BERNIS, Madrid, så sent som 1954 har forsøgt at rydde op, står der endnu meget tilbage at få klarhed på og at rette, men WHINNOM's bog betyder et stort skridt fremad. Bogen har mest interesse for filologer, der samtidig er ornithologer.

HARRIET JØRGENSEN

GRAHAM PIZZEY: Animals and Birds in Australia. (174 pp. talrige illustrationer). — Cassel Australia Ltd. 1966. Pris 105 sh.

En populær bog om dyreliv i Australien. I korte kapitler gennemgås en lang række af de mest spændende facetter i verdensdelens dyreliv, fra kænguruer til sommerfugle. Smukke sorthvide- og farvefotografier illustrerer hvert kapitel. En del ornithologiske emner beskrives, bl. a. måger, albatrosser, skræper, pingviner, gæs, tallegallahøns, undulater, emu, paradisfugle og mange andre af de mere særprægede former. Talrige små udbredelseskort oplyser nærmere om arternes forekomst. Teksten er populær og letlæst, men indeholder en mængde oplysninger, og de mange fotografier pryder bogen.

A. H. J.